

Ensolution.

Prestationsbaserad ersättning

- Särskilt boende
- Korttidsvård
- Boende enl LSS
- Korttidsvistelse enl LSS

Oskar Lannerhjelm, Frida Wennmark Ensolution AB
E-post: oskar.lannerhjelm@ensolution.se
Version: 1.0
Datum: 2018-10-12

Innehåll

Innehåll.....	1
1. Bakgrund.....	3
2. Sammanfattning.....	3
3. Modeller/metoder för ersättning.....	4
3.1 Särskilt boende (SoL).....	5
Differentierad ersättning.....	5
Ersättning utifrån inriktning.....	6
Enhetlig ersättning.....	6
3.2 Korttidsboende (SoL).....	6
Enhetlig ersättning.....	7
3.3 Bostad med särskild service (LSS).....	7
Insatsmätningar.....	8
Vårdtyngdsmätningar.....	8
3.4 Korttidsvistelse (LSS).....	9
3.5 Slutsats ersättningsmetoder.....	9
Särskilt boende.....	9
Korttidsboende (SoL).....	10
Bostad med särskild service enligt LSS.....	10
Korttidsvistelse enligt LSS.....	10

4.	<i>Principer och regelverk i ett prestationsbaserat ersättningsystem</i>	11
4.1	Vem är beställare och vad utgör en beställning?	11
4.2	Vad ersättningen skall täcka	11
4.3	Hur fastställs ersättningsnivåer	12
4.4	Förändring av ersättningsnivåer	12
4.5	Avgiftsuttag	12
4.6	Volymbedömningar i budget	12
4.7	Administration av utbetalning av ersättning	13
5	<i>Verksamhetsspecifika principer och regler</i>	13
5.1	Särskilt boende	13
	Ersättning vid tom plats pga flytt eller dödsfall	13
	Ersättning för tom plats vid sjukhusvistelse eller planerad frånvaro	14
	Ersättning för tom plats om myndigheten inte kan belägga	14
	Ersättning vid parboende	14
	Ersättning för kostnader vid vård i livets slutskede	14
	Försäljning av plats till annan kommun	14
	Permanenterättning eller korttidsersättning	14
5.2	Korttids-/växelvårdsplats	15
	Försäljning av platser	15
	Avbokning av växelvårdsplats	15
	Målgrupp	15
	Hur länge kan en brukare ha en korttidsplats	15
	Lägen då utföraren kan säga nej till en brukare	16
	Boende enligt LSS	16
	Ersättning vid tom plats	16
	HsL-insatser	17
	Övriga områden där kommunen bör tydliggöra om det ingår i grunduppdraget	17
	Ombedömning	17
	Brukare som inte bedöms omfattas av ordinarie ersättningsnivåer	17
	Tillfällig vårdtyngdsförändring	18
	Brukare som inte befinner sig i Daglig verksamhet	18

1. Bakgrund

Socialnämnden i Tyresö kommun beslutade år 2009 att prestationsbaserad ersättning skall införas i flera av verksamheterna inom äldre-och funktionshinderområdet. I nuläget har kommunen infört prestationsbaserad ersättning inom såväl hemtjänst som daglig verksamhet (LSS), då dessa verksamheter omfattas av valfrihetssystem enligt LOV.

Förvaltningsledningen har uppmärksammat att såväl särskilda boende som LSS-boende fortsatt saknar prestationsbaserad ersättning 2018, och vill av detta skäl få externt konsultstöd för att ta fram och införa prestationsersättning även där. Förvaltningsledningen önskar även få förslag på prestationsbaserad ersättning för korttidsvård inom äldreomsorgen samt korttidsvistelse för barn och unga inom LSS.

2. Sammanfattning

Tyresö kommun har beslutat att införa prestationsersättning i flera av sina verksamheter. Ensolution har haft uppdraget att utreda och föreslå modell för ersättning i fyra olika verksamheter, särskilt boende och korttidsboende inom äldreomsorgen samt boende och korttidsvistelse enligt LSS. Uppdraget har även inneburit att Ensolution skall lyfta fram de mest centrala områden där kommunen bör utarbeta principer/regler/rutiner rörande ersättning för att systemet skall fungera smidigt i organisationen.

I den omvärldsanalys som genomförts konstateras att det eg. bara finns en modell för prestationsbaserad ersättning för boendeverksamhet – ersättning per belagt dygn. Alla andra granskade former av ersättning bedöms inte påverkas av utförarens agerande (prestation). Inom särskilt boendeverksamhet konstateras att många kommuner tidigare haft diversifierade dygnersättningar, men att alltfler minskar antalet nivåer. Det flesta kommuner ersätter i dag särskilt boendeverksamhet med en ersättning för somatiska platser och en ersättning för demensplatser (ersättning per inriktning). Flera kommuner har helt frångått diversifierad ersättning och har enbart en enhetligt dygnersättning för särskilt boende. Det motiveras med att vårdtyngden i nuläget inte skiljer på ett sätt att det motiverar ett ökat administrativt krav på organisationen. Ensolution har stämt av hur Tyresö uppfattar skillnaden i vårdtyngd mellan somatik- och demensbrukare. Såväl myndighetsorganisationens representanter som företrädare för utförarorganisationen framför att de inte ser ett behov av skilda vårddygnersättningar i särskilt boende. Då en gemensam vårddygnersättning också är den modell som kräver minst administration, förordas därför att kommunen beslutar att denna modell används.

Vad avser korttidsboende inom äldreomsorgen så förordar Ensolution att motsvarande modell som för särskilt boende, dvs en vårddygnersättning används. Då det är svårare för en utförare att säkra ett fullt kapacitetsutnyttjande bör dock dygnersättningen vara något högre än för permanentplatserna. Till detta kan läggas att korttidsboende ofta kräver något mer HsL-resurser än permanentboende, vilket ytterligare kan motivera en något högre ersättning per dygn.

Boendeverksamhet inom LSS innehåller en större skillnad i vårdtyngd än inom äldreomsorgen, och kräver därför olika ersättningar för olika brukare. Vid arbetets genomförande har ersättningssystem uppdelat på mellan fyra och åtta nivåer konstaterats. Ett system med få nivåer är lättare för en kommun att administrera, men blir mindre exakt

vad gäller att tilldela rätt resurs till respektive brukare. Ett system med fler nivåer får motsatta fördelar respektive nackdelar. Då kommunen redan har en vana av att bedöma individuell vårdtyngd i ett femnivåsystem, samt då fem nivåer uppfattas vara tillräckligt diversifierat men ändå administrativt hanterbart rekommenderar Ensolution en sådan ersättningsmodell. Kommunen uppmanas vidare att uppmärksamma processen kring nivåbedömning. Nivåbedömningarna i ett prestationsbaserat ersättningssystem kommer avgöra mängden resurser som verksamheten får, vilket medför att organisationen måste säkra acceptansen för och tilltron till nivåbedömningsprocessen. Kommunen rekommenderas att överväga var man organisatoriskt placerar den funktion som skall genomföra nivåbedömningarna.

Korttidsvistelse enligt LSS är den verksamhet där det varit svårast att hitta välfungerande modeller för prestationsersättning. Då kommunen enbart har fyra platser i sin egen regi rekommenderas Tyresö att överväga en anslagsfinansiering av dessa under ytterligare en period.

För att ett prestationsbaserat ersättningssystem skall fungera som önskat och att rätt styreffekter skall uppnås räcker det inte med att införa ett prestationsbaserat ersättningssystem. Det finns alltid områden där diskussioner kan uppstå kring ersättning. För att undvika oönskade diskussioner, och i vissa fall rentav konflikter, bör organisationen definiera och dokumentera ett visst "regelverk" som skall gälla avseende ersättning. Det är svårt att i förväg definiera alla regler eller principer som bör gälla vid ersättning mellan beställare och utförare, men Ensolution har i denna rapport lyft ett antal områden där ett regelverk erfarenhetsmässigt visat sig vara väsentligt. Under den delen som behandlar regler och principer för ersättning lyfts områden som bedöms vara av generell karaktär. Därefter behandlas mer verksamhetsspecifika regler.

3. Modeller/metoder för ersättning

Kommunens olika verksamheter skiljer sig åt till sin natur. Detta medför att modeller för att ersätta verksamheter lämpar sig olika bra för olika verksamheter. När en kommun överväger prestationsersättning i en specifik verksamhet bör därför en analys göras av vilken ersättningsmetod som är lämplig utifrån den aktuella verksamhetens specifika förutsättning. Resonemanget kan exemplifieras med hjälp av hemtjänst.

Ett vanligt förfarande att ersätta hemtjänstverksamhet är genom ersättning per timme. Uppdragen till en hemtjänstproducent uttrycks vanligen i timmar per brukare. En brukares hjälpbehov kan summeras till ett visst antal timmar – och producenten ersätts därefter baserat på hur många timmars hjälp man levererar. Varianter på ersättning per timme finns – de vanligaste är ersättning per beviljad timme eller per utförd timme. Beroende på vilken "sorts" timme som ersätts kommer ersättningsnivå och incitament påverkas, men enheten timme som grund "passar" hemtjänstverksamhetens karakteristika väl. Ett prestationsbaserat ersättningssystem som baseras på dygn eller person känns mer främmande för denna verksamhet, medan det passar bättre för olika boendeverksamheters specifika förutsättningar. De flesta verksamheter som utgörs av någon form av dygnet runt boende ersätts vanligen med vård dygn eller per person.

En annan faktor att ta hänsyn till är om verksamheten kräver någon form av differentiering av ersättningen. I en verksamhet där samma konsumtion av kommunal service kräver olika resursmängd brukare emellan, bör differentierad ersättning övervägas. Verksamheter inom funktionshinderområdet är ofta exempel på ovanstående, då skillnaden i vårdtyngd olika brukare emellan kan vara betydande.

Här kan kort lyftas att en organisation i ett differentierat ersättningssystem bör väga behovet av att exakt fördela resurser till respektive brukare mot möjligheten att effektivt administrera ersättningssystemet. Ju högre grad av differentiering, desto mer krävande att administrera.

Då många kommuner redan använder ett prestationsbaserat ersättningssystem finns det erfarenheter att lära av och nedan beskriver vi kort hur utvalda jämförelsekommuner valt att ersätta samt för- och nackdelar med dessa. För att systemet ska fungera och kunna implementeras på ett lyckat sätt är det dock viktigt att Tyresös egna förutsättningar, exempelvis inriktning på boende, antal platser, vilka lokaler verksamheten bedrivs i etc, tas i beaktande.

3.1 Särskilt boende (SoL)

Inom särskilt boendeverksamhet finns egentligen bara en form av prestationsersättning – ersättning per belagt vård dygn. Enheten erhåller en vård dygnsersättning utifrån hur många dygn platserna i verksamheten varit belagda. Verksamheten får på så sätt tilldelat sig resurser baserat på faktiskt volym. Ökar volymen, ökar intäkterna och enheten kan öka personalresursen. Det motsatta gäller om antalet belagda dygn minskar.

Det finns kommuner som ersätter särskilt boendeverksamhet per plats, dvs varje boende får dygnsersättning utifrån antalet platser, oavsett om den varit belagd eller ej. Ett sådant förfarande ersätter dock inte baserat på prestation, vilket innebär att metoden inte närmare har övervägts.

Tyresös beslut att införa prestationsbaserad ersättning innebär att utföraren får en peng utifrån belagda dygn. I en prestationsbaserad modell får utföraren ett starkt incitament för att ha en hög beläggningsgrad eftersom detta påverkar ersättningen. Kopplingen mellan behov och resurs tydliggörs på detta sätt och underlättar därför en uppföljning där det är tydligt om avvikelser från budget beror på volym eller produktivitet. De kommuner som använder denna typ av ersättning argumenterar inte sällan att det leder till ett maximerande av befintlig platskapacitet samt att det ställer krav på utföraren att tillhandahålla en kvalitativ tjänst. För att systemet ska kunna fungera framgångsrikt är det dock viktigt att det finns en systematik och transparens i hur resurserna fördelas så att det är tydligt både utifrån beställare och utförare vad som förväntas av uppdraget. Nedan presenteras exempel på hur de olika ersättningarna kan utformas.

Differentierad ersättning

I ett differentierat ersättningssystem grundar sig ersättningen på hur omfattande vårdbehov respektive brukare har. Ju lägre vårdbehov, desto lägre ersättning. Så långt är de flesta överens. Svårigheten kan vara att hitta en metod för att bedöma behovet samt att fastställa hur många behovsnivåer kommunen ska ha. Vad gäller vårdtyngdsmätningar och ersättningar kopplade till dessa var Nacka kommun en föregångare då de införde kundval inom särskilt boende redan 2001. Deras modell för att mäta vårdresurser har kommit att användas av flera kommuner. Många kommuner som var tidigt ute med den här typen av ersättningsmodell har gått från att ha flera behovsnivåer till att ha färre inom särskilt boende. I Nacka hade man exempelvis till att börja med åtta nivåer inom särskilt boende vilket man senare har minskat till att ha fem nivåer. För demensboenden tillkommer ett enhetligt belopp per plats och dygn. Även Danderyd har, och Täby har tidigare haft, flera nivåer inom särskilt boende, då de införde en gemensam kundvalsmodell 2002 som byggde på en differentierad ersättning. Grundtanken med detta var att bemanningen skulle anpassas efter brukarnas vårdbehov. Båda kommunerna har senare gått ifrån att ha flera nivåer till att Danderyd enbart ersätter utifrån inriktning och Täby har numera endast en ersättning.

Även Stockholms Stad har använt sig av samma modell som Nacka kommun men har under senare år gått över till ersättning per inriktning.

Generellt kan sägas att fler ersättningsnivåer mer exakt säkrar att varje brukare erhåller rätt resursmängd utifrån vårdbehov. Det ställer dock högre krav på administration och minskar förutsättningarna för en utförare att få kontinuitet och stabilitet i verksamheten då intäkterna kan fluktuera kraftigt under året. Då många kommuner idag inte uppfattar några större skillnader i vårdtyngd i särskilt boende, lämnar alltför ersättningsmodeller med mer än två nivåer (somatisk och demens). Vinsten med att mer exakt styra resurser till respektive brukare motiverar inte den ökade administrativa utmaningen.

Ersättning utifrån inriktning

Som nämns ovan är det flera kommuner som gått från att ha flera olika nivåersättningar till att ersätta utförare utifrån inriktning, det vill säga somatik eller demens. Det är i nuläget den ersättning som vi ser i de flesta kommuner, både i närområdet och vid en nationell jämförelse. Stockholm och Danderyd har, som nämns ovan, gått över till ersättning utifrån inriktning och detta gör även Ekerö. Precis som i de modeller där kommunen väljer att ha en differentierad ersättning är grundargumentet att ersättningen utgår från brukarens behov. De boende med demensinriktning har en högre ersättning då denna brukargrupp ofta kräver en högre bemanning och personal med särskild kompetens. En ersättningsmodell med två olika vårddygnsersättningar bedöms inte innebära en alltför utmanande administrativ börda för de flesta kommuner. Det kräver dock ett ställningstagande kring när respektive ersättning skall gälla för en enskild brukare. Vissa kommuner ersätter utifrån plats (dvs om det är en demensplats eller somatisk plats), medan andra ersätter baserat på diagnos (oaktat var i verksamheten brukaren befinner sig).

Enhetlig ersättning

Från att många kommuner tidigare haft flera nivåer inom särskilt boende, till att ersätta utifrån inriktning finns det dem som gått ännu ett steg och har en enhetlig ersättning. Detta har exempelvis Täby gått över till med argumentet att många av dem som flyttar in på ett särskilt boende har ett omfattande behov av både omsorgsinsatser- och hälso- och sjukvårdsinsatser. En brukare som exempelvis flyttar in på ett somatiskt boende kan utveckla demensliknande tillstånd på samma sätt som en brukare som från början bor på ett demensboende kan utveckla somatiska behov. Detta innebär att krav på bemanning och kompetens på boende blir alltmer likartade och att en differentierad ersättning inte kan motiveras. I utredningen som föregick denna förändring i nivåer kom Täby bland annat fram till att de personer som flyttar in på deras boenden i huvudsak befinner sig i de högre vårdnivåerna vilket kräver en mer likartad bemanning samt att en enhetlig ersättning, till skillnad från en med flera nivåer, underlättar för utförarna när de ska kunna planera sin verksamhet framåt eftersom de då vet vilka finansiella förutsättningar de har.

Det kan tilläggas att en enhetlig vårddygnsersättning är den prestationsbaserade ersättningsmodell som är enklast att administrera för kommunen.

3.2 Korttidsboende (SoL)

Korttidsboende är tänkt att tillgodose ett mer tillfälligt vård- och omsorgsbehov hos brukarna. Det är en verksamhet som fyller en viktig funktion i vårdkedjan hos en kommun då korttidsboende är en central verksamhet i samband med utskrivning av äldre från sjukhus som har ett fortsatt stort behov av vård och omsorg. Att in- och utflyttning på korttidsboende fungerar är en förutsättning för att brukarna ska få rätt nivå på vården men också för att anhörigvårdare inte ska få vänta för länge på sin möjlighet till avlastning och vila. Det spelar

också en viktig roll för kommunens kostnader för utskrivningsklara, där kraven på kommuner att kunna ta hem personer blir allt högre.

I korttids- eller växelvårdsverksamhet är det svårare för en producent att säkra en hög beläggningsgrad, då brukarna befinner sig kortare tid i verksamheten samt att antalet in- och utflyttningar är högre än i permanentboende. Vanligen hanterar kommunerna det genom en högre vårddygnersättning, för att därigenom tilldela verksamheten de resurser som krävs vid en lägre beläggningsgrad.

Det finns ersättningsmodeller där viss del av kapaciteten har en fast ersättning och att prestationsersättning utgår för beläggning ovanför den "grundnivå". Denna sorts system kräver att antalet korttidsplatser är definierat (separat enhet eller avdelning). Då modellen inte uppfattas motsvara ett prestationsbaserat ersättningssystem, samt då Tyresö vill kunna ha ett flexibelt utnyttjande av kapacitet mellan särskilt boende och korttidsboende, utreds den inte vidare.

Precis som inom de permanenta boendeplatserna innebär ett prestationsbaserat system, där ersättningen utgår per belagt vårddygn, ökade incitament för utförare att ha en så långsiktig planering som möjligt för att kunna ta emot de brukare som är i behov av en plats på korttidsboende.

Enhetlig ersättning

Många av de kommuner vi har granskat har inte differentierad ersättning inom korttidsboende utan en och samma ersättning. I flera kommuner, däribland Solna är ersättningen för korttidsboende densamma som för boende med demensinriktning.

3.3 Bostad med särskild service (LSS)

Rätten till bostad med särskild service för vuxna fastställs i LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. I LSS, som är en rättighetslagstiftning, fastslås att insatser ska vara individuellt anpassade och tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor.

Det finns stora skillnader i vårdtyngd mellan brukare som tillhör LSS personkrets. Det medför att resursbehovet i LSS-verksamheter kan variera kraftigt beroende på de enskilda brukarnas sammansättning. När en verksamhet kan ha så stora individuella skillnader i vårdbehov, krävs oftast en ersättningsmodell som har en högre grad av differentiering.

Vid val av ersättningsmodell inom LSS-boende bör hänsyn tas till kommunens önskemål om att så träffsäkert som möjligt styra resurser till respektive brukare ställt mot dess förutsättningar att administrera en väldigt diversifierad ersättningsmodell. Ju fler nivåer ett system innehåller desto träffsäkrare resursfördelning till individ, men desto större apparat att administrera. Ett system som enbart innehåller ett fåtal nivåer riskerar att tappa i individuell relevans. Brukarna inom samma nivå kan skilja för mycket i vårdtyngd, och systemet riskerar att överkompensera vissa brukare medan det underkompenserar andra.

I de flesta granskade ersättningsmodeller ersätts utförare ungefär med samma belopp på de lägsta och de högsta nivåerna. Det uppfattas som logiskt då skillnaderna i vårdtyngd inom brukarkollektivet inte påverkas av vilken ersättningsmodell kommunen väljer. Ersättningssystem med färre nivåer har större skillnader mellan de olika nivåernas belopp och kan innebära att olyckliga "trappstegseffekter" mellan nivåer uppstår. Fler nivåer minskar den risken, men som tidigare nämnts, ökar den administrativa bördan.

Flera av de granskade kommunerna använder den sk "Södertörnsmodellen" som ersättningssystem. Det är en modell innehållande fem olika nivåer. Det kopplas ett

ersättningsbelopp till respektive nivå (nivåersättning). Några av kommunerna har valt att addera en extra nivå och har eg. skapat en modell med sex nivåer. Argumenten för detta har varit att ett alltför stort antal brukare "hamnar" över nivå fem och att en sjätte nivå krävs för att modellen skall omfatta majoriteten av brukarna.

Ett par kommuner har haft sju eller åtta olika nivåersättningar. Som tidigare nämnts kan dessa system mer exakt matcha resurser till respektive brukares individuella resursbehov. Även i de systemen uppstår diskussioner om brukare som inte uppfattas inrymmas i systemet. Trots fler nivåer krävs fortsatt en diskussion om finansiering kring vissa brukare.

En kommun som undersökts har ett ersättningssystem innehållande fyra nivåer. Som nämnts uppstår utmaningar med "trappstegseffekter" i system med få nivåer, vilket kommunen i fråga kunnat erfar. Utförare tenderar att påtala behov av ombedömning för brukare som uppfattas ligga på gränsen mellan två nivåer i högre grad än i system med fler nivåer. Särskilt tydligt är detta i samband med årlig justering av ersättningsbelopp. Uppfattas inte den årliga justeringen motsvara kostnadsökningen i verksamheten tenderar behovet av att se över rimligheten i enskilda brukares nivåbedömning att öka.

För att ett ersättningssystem som indelats i nivåer skall fungera behöver kommunen ha en tillförlitlig och accepterad modell för att bedöma de individuella brukarnas behov av resurser. Det finns en rad olika metoder för att göra dessa mätningar. Två huvudmetoder har uppmärksammats. Vissa kommuner mäter den personaltid respektive brukare kräver, dvs tidsåtgången per brukare. Metoden brukar kallas för insatsmätning. Andra kommuner mäter/bedömer den enskilda brukarens uppskattade vårdtyngd, sk. vårdtyngdsmätning. Inom båda metoderna behöver mätinstrumentet anpassas/kalibreras efter hur många nivåer som återfinns i ersättningssystemet.

Insatsmätningar

Södertörnskommunerna har tagit fram den så kallade Södertörnsmodellen, vilken togs fram då handikappomsorgen inom Södertörnsnätverket, fick i uppdrag att redovisa nyckeltal för personer boende i gruppboende och i daglig verksamhet. Modellen mäter hur omfattande personaltid brukaren får. Förutom kommunerna inom Södertörnsnätverket använder sig många kommuner, inte bara i närområdet, av denna typ av mätning, exempelvis Enköping, Nykvarn och Linköping. Även Nacka använder sig av Södertörnsmodellen för att mäta insatserna och utifrån mätningen sker en nivåindelning som i Nacka kommun går från nivå 1 till 5+, det vill säga sex olika nivåer där den sista nivån avser personer som har ett exceptionellt stort personaltid och specialanpassade boendelösningar kan behövas. Även Ekerö har tidigare använt sig av insatsmätningar för att fördela ersättningarna inom LSS men har efter en utredning valt att gå över till vårdtyngdsmätningar istället. Även Täby använder sig av så kallade insatsmätningar där det finns sju ersättningsnivåer inom respektive boendeverksamhet.

Vårdtyngdsmätningar

Ekerö har tillsammans med övriga nordvästkommuner tagit fram en nivåbedömningsmodell som bygger på brukarens behov. Ett av argumenten för Ekerö att gå ifrån insatsmätningar till behovsmätningar var att den nya metoden bedömdes ge möjlighet att följa brukarens ökade självständighet. I Ekerö ersätts utförarna efter fem nivåer som gäller inom såväl grupp- och serviceboende. Även Stockholms stad använder sig av vårdtyngdsmätningar. Där ansåg man att insatsmätningar var mer kostnadsdrivande. Stockholms stad, liksom Täby, har sju ersättningsnivåer inom gruppboende och sju inom serviceboende. I Täby har man även en åttonde nivå som ej har ett fast belopp utan gäller för de brukare som har ett sådant stort

behov att befintliga ersättningsnivåer ej täcker detta. Istället får de en individuell ersättning utifrån särskild redovisning.

3.4 Korttidsvistelse (LSS)

För korttidsvistelse är det svårare att hitta en standardiserad ersättningsmodell i de kommuner vi tittat på. Det finns också flera kommuner i landet som inte bedriver insatsen i egen regi på grund av komplexa förutsättningar. Grundtanken hos flera är dock att det, liksom för bostad med särskild service, ska finnas olika nivåer för att spegla de differentierade behoven men utöver detta finns det flera varianter av modellen. Jämfört med LSS-bostad är det vanligt med något färre nivåer, oftast tre till fem. Vissa kommuner som till exempel Täby har även en ersättning för halvt dygn (färre än 12 timmar) medan andra väljer att ersätta utifrån veckodag. Ett sådant system syftar främst till att differentiera ersättningen på grund av varierad personalkostnad kopplad till OB-tillägg osv. och det finns varianter där man har olika belopp för vardag, helg eller storhelg till exempel.

Nacka, Stockholms stad och Täby har alla tre olika ersättningsnivåer för ett helt dygn (minst 12 timmar) i korttidsvistelse. Täby kommun har därutöver en fjärde nivå liksom inom bostad med särskild service för brukare med mycket stora behov som då ersätts individuellt enligt särskild redovisning. Ekerö och Sollentuna (har sin egen regi i ett eget bolag, SOLOM) tillämpar istället fem nivåer och på Ekerö är ersättningen per månad istället för per dygn.

Utförarens möjlighet att ha en effektiv verksamhet påverkas i hög grad av det finns förutsättningar att kunna planera verksamheten vilket i sin tur i stor utsträckning avgörs i hur besluten som fattas av myndighetsutövningen ser ut.

3.5 Slutsats ersättningsmetoder

Vi har ovan nämnt olika system som kommuner valt att ersätta sina utförare utifrån. Det finns naturligtvis för- och nackdelar med alla system och nedan kommer vi att utifrån respektive verksamhet lyfta fram det vi, utifrån Tyresös förutsättningar, rekommenderar.

Särskilt boende

Grundtanken med att ha en differentierad ersättning, oavsett antal nivåer, är att i så stor utsträckning som möjligt fördela resurserna efter hur brukarnas behov ser ut. Ju fler nivåer, desto större administrativ apparat krävs så man får då väga en ökad administration mot hur mycket vårdbehovet skiljer sig hos brukarna. Motiverar skillnaden i vårdtyngd den ökade administrationen?

Precis som vi lyft tidigare har många kommuner gått från flera nivåer inom särskilt boende till att ersätta utifrån somatik och demens eller ytterligare ett steg och tagit bort denna skillnad helt och har en och samma ersättning för alla platser. Detta med bakgrund av att omvårdnadsbehovet inte skiljer sig åt i samma utsträckning som det gör inom exempelvis LSS. I dialog med Tyresö kommun har det framkommit att det i många fall inte finns någon skillnad i vilka resurser som krävs för att bedriva omsorg på en avdelning med somatisk inriktning jämfört med demensinriktning. Socialstyrelsen drog också tillbaka det förslag som skulle komma avseende bemanningskrav på demensavdelningar och idag finns det därmed inget som kräver mer resurser till den inriktningen. Det man också kan ha i åtanke är att i en kommun som Tyresö, som har få platser inom särskilt boende och där brukarna bor hemma längre så innebär det att samtliga individer som får plats på ett boende borde ha relativt stora omvårdnadsbehov, oavsett inriktning, och därmed också gå mot liknande bemanningsbehov. Ensolution föreslår därmed att Tyresö kommun tillämpar en enhetlig ersättning per belagt

dygn oavsett inriktning på verksamheten. Den ersättning som ges per belagd plats och dygn ska då täcka alla kostnader som krävs för att bedriva verksamheten, exklusive kostnad för lokalhyra. Vid en övergång till ett prestationsbaserat ersättningssystem bedöms det vara viktigt att systemet är så enkelt som möjligt. En vårddygnersättning för alla platser, oavsett inriktning, som utbetalas per belagt dygn uppfattas som den modell som skapar störst tydlighet i kommunen, samtidigt som den är lättast att administrera. Då företrädare för såväl biståndsfunktion som utförare förordar en gemensam vårddygnersättning så styrker det vår rekommendation.

Korttidsboende (SoL)

Ensolution förordar att Tyresö inför en separat vårddygnersättning för korttidsboende. Ersättningsgrund bör vara belagd plats. Korttidsboende är en verksamhet i vilket det är svårare för en utförare att säkra en hög beläggningsgrad, då genomflödet av brukare är högre än i permanentboende. Det motiverar att ersättningsnivån är något högre inom korttidsboende jämfört med permanentboende.

Bostad med särskild service enligt LSS

Inom bostad med särskild service kan behovet brukare emellan skilja sig vilket motiverar en modell med flera nivåer. Precis som inom särskilt boende finns här redan en befintlig modell inom kommunen, Södertörnsmodellen. Modellen innehåller fem nivåer, vilket bedöms vara tillräckligt differentierat för att matcha individuella vårdbehov för den absoluta merparten av brukarna. Kommuner som valt ersättningsmodeller med fler än fem nivåer har fortsatt utmaningar med brukare som inte uppfattas inrymmas inom ersättningsmodellen. Det tillsammans med kommunens vana av att använda Södertörnsmodellen vid bedömning av respektive boendes individuella vårdtyngd gör att Ensolution förordar ett femnivåsystem för boende enligt LSS. Kommunen bör också tydliggöra hur organisationen skall avgöra om och på vilket sätt en brukare skall hanteras utanför nivåersättningssystemet.

Kommunen gör insatsmätningar för både grupp- och servicebostad. Tyresö har därefter inte fullt ut resursfördelat efter dessa. Vi införandet av ett prestationsbaserat ersättningssystem bli processen för bedömning av nivå i fokus. Det behöver finnas en tilltro till och acceptans för de insatsmätningar som utförs, då de ligger till grund för ersättningen till utförarna. Tyresö bör överväga var i organisationen nivåbedömningar skall göras. Ett sätt att öka acceptansen för resultatet av nivåbedömningarna kan vara placera de som utför insatsmätningar utanför såväl myndighets- som utförarsidans organisation. Detta för att uppfattas som en mer neutral funktion.

Korttidsvistelse enligt LSS

I Tyresö finns endast fyra platser i kommunens korttidsvistelse och Ensolutions förslag utifrån verksamhetens karaktär är därför att man utreder alternativet att ha en slags fast grundersättning för att garantera utföraren en viss ersättningsvolym och därutöver tillämpar prestationsbaserad ersättning utifrån beläggning. I ett första läge bedöms dock ett fortsatt anslag vara värt att överväga

4. *Principer och regelverk i ett prestationsbaserat ersättningsssystem*

För att ett prestationsbaserat ersättningsssystem skall fungera som önskat och att rätt styreffekter skall uppnås räcker det inte med att införa ett prestationsbaserat ersättningsssystem. Det finns alltid områden där diskussioner kan uppstå kring ersättning. För att undvika oönskade diskussioner, och i vissa fall rentav konflikter, bör organisationen definiera och dokumentera ett visst "regelverk" som skall gälla avseende ersättning. Det låter sig inte göras att i förväg definiera alla regler eller principer som bör gälla vid ersättning mellan beställare och utförare, men nedan lyfts ett antal områden där ett regelverk erfarenhetsmässigt visat sig vara väsentligt. Det kan finnas behov av att fundera över om respektive verksamhet har specifika behov av regler/principer. Vissa områden bedöms dock vara generella för alla verksamhetsgrenar.

4.1 *Vem är beställare och vad utgör en beställning?*

En verksamhet som ersätts utifrån prestation utgår från en beställning av prestationen. Vem i organisationen kan göra en beställning – när skall utförarorganisationen "sätta igång"? Vad utgör en beställning? Frågan kan te sig självklar för många, men erfarenhet visar att om detta inte definieras kan bilden av vem som "får beställa" och vad som är en beställning skifta mellan intressenter. I alla verksamheter som skall ersättas i ett prestationsbaserat ersättningsssystem bör följande områden definieras:

- Vad utgör en prestation/beställning?
- Vem kan beställa prestationen?
- Vem kan ta emot en beställning?
- Vilken målgrupp riktar sig prestationen/beställningen till?
- Hur skall en beställning av prestationen se ut/gå till
- Vilken tid får gå mellan beställning av prestation och start på genomförande?
- Vilken ekonomisk resurs är kopplad till beställningen av prestation?
- Vem följer upp att prestationen genomförts tillfredsställande?
- Vad händer om prestationen helt eller delvis inte levereras?

4.2 *Vad ersättningen skall täcka*

Det är av vikt för alla verksamheter, inte bara de som ersätts via ett prestationsbaserat ersättningsssystem, att tydliggöra vad ersättningen avser att täcka. Detta görs lämpligen i verksamhetens uppdragsbeskrivning. I den bör målgrupp, kommunens ambitions/kvalitetsnivå (bemanningskrav/kompetenskrav/kundutfästelser m.m.) i verksamheten samt eventuellt övriga krav kommunen ställer på välfärdsproduktion framgå. I ett välfungerande ersättningsssystem skall prestationsersättningen matcha uppdragsbeskrivningen. De välfärdstjänster kommunen förväntar sig få utförda enligt uppdragsbeskrivningen är därigenom också finansierade genom prestationsersättningen. Tjänster som inte återfinns i uppdragsbeskrivningen är således inte finansierade via prestationsersättningen, och kan inte förväntas ingå i välfärdstjänsten.

4.3 Hur fastställs ersättningsnivåer

För att ett prestationsbaserat ersättningssystem skall bli välfungerande är det av vikt att organisationen funderar över och fastslår hur och av vem/vilka ersättningsnivåer beslutas. Generellt kan sägas att "styckpriset" (ersättningsnivån) bör spegla ambitionsnivån i uppdraget. Med det menas att ersättningsnivån skall ge finansiella förutsättningar för en producent att kunna efterleva de kvalitetskrav som önskas i den aktuella verksamheten.

Kommunen bör ha en transparent och känd process för hur ersättningsnivåerna beslutas. För att få en acceptans kring dessa bör processen innefatta steg där ambition och omfattning av uppdrag stäms av mot föreslagen ersättning. Lämpligen integreras ovan nämnda process med kommunens årliga budgetprocess.

4.4 Förändring av ersättningsnivåer

Intressenterna i ett prestationsbaserat ersättningssystem bör kunna känna sig säkra kring om den aktuella ersättningen gäller under innevarande år eller om det kan ske förändringar. Generellt kan sägas att en förändring av fastslagna ersättningsnivåer bör undvikas under pågående verksamhetsår. Resonemanget gäller själva ersättningsnivåerna. I verksamheter som finansieras med en diversifierad ersättning (flera ersättningsnivåer), kan en enskild brukares resursbehov ändras under året. Då kan förändring göras genom att den aktuella brukaren får en ny ersättningsnivå. Kommunen bör ha ett tydligt och strukturerat förfarande för processen kring hur organisationen hanterar förändringar i nivåer föranlett av förändrad värde tyngd.

4.5 Avgiftsuttag

Kommunen har rätt att ta ut en avgift för den omvårdnad brukaren erhåller i vissa av verksamheterna. Avgiftsuttaget regleras i lagstiftning. Kommuner hanterar därefter avgiftsintäkten olika. I vissa kommuner hanteras alla brukaravgifter centralt, medan andra lägger ut ansvaret att ta in avgifter på de olika enheterna. Vilket förfarande som skall gälla i Tyresö kommun bör dokumenteras då det kan innebära olika behov av ersättningsnivå i den beslutade prestationsersättningen.

4.6 Volymbedömningar i budget

Volymerna i verksamheten är intäkter hos utförare och kostnader för myndighet/beställare. I ett prestationsbaserat ersättningssystem skall utförarna balansera kostnaderna mot faktiska intäkter. I en budgetsituation blir volymbedömningen då central. Utförare förväntas i prestationsbaserade ersättningssystem lägga en nollbudget. En för hög intäktsbudget medför att verksamheten kan budgetera på en kostnadsnivå som aldrig kommer att balanseras av de faktiska intäkterna. En för låg intäktsbudget medför att faktiskt nödvändiga resurser ej kan motiveras. Är enhetspriset balanserat är dock risken för utföraren lägre vid en för låg intäktsbudget, då ersättningen i verkligheten ökar med den högre volymen.

För myndighets-/beställarorganisationen är, som ovan nämns, volymerna kostnaden för verksamheten. Myndighetens/beställarens totala volym bör även vara den aktuella verksamhetens budgeterade kostnad totalt i kommunen. Sammantaget innebär det att summan av de olika produktionsenheternas budgetvolym inom en och samma verksamhet inte bör få överstiga motsvarande verksamhets budgeterade volym hos myndighet/beställare. Däremot kan omvänt den totala volymen på myndighet/beställarsidan vara högre för en viss verksamhet än den totalt budgeterade volymen hos utförarna. Kommunen har i ett sådant läge budgeterat in en "volymbuffert". För att kommunen skall undvika missförstånd vid budgetering bör regler för vilken funktion som definierar vilken

volym verksamheten skall budgetera på fastställas, dels totalt för kommunen och för den samlade produktionsorganisationen men även internt inom kommunens egenregi. Det senare för att säkerställa att enskilda enhetschefer inte riskerar att missbedöma beläggningsgrader etc, och därigenom "finansiera" en för hög kostnadsnivå på enheten.

4.7 Administration av utbetalning av ersättning

Kommunen behöver bestämma sig för hur verksamheten de facto skall ersättas under året. Vilket underlag skall ligga till grund för ersättning i de olika verksamheterna och hur säkerställer såväl beställare som utförare att verksamheten erhåller korrekt prestationsersättning. Hur kommunen kommer stämma av korrekt volym samt vilken/vilka funktioner som har ansvar för att detta görs bör tydliggöras i regelverket.

Vissa kommuner periodiserar budgeterade intäkter och betalar ut dessa månatligen. Därefter görs regelbundna (månatliga eller kvartalsvisa) avstämningar mot budget, där avvikelser korrigeras. Andra kommuner väljer att ge ersättning efter redovisat underlag. Hur dessa underlag ser ut och tas fram behöver vara tydligt. Finns det systemstöd för att få fram statistik på belagda dygn exempelvis eller behöver det ske manuellt genom redovisning från enhetschef eller dylikt? Det måste också tydligt framgå när i månaden ett sådant underlag ska levereras och till vem. Vem kontrollerar och vem attesterar underlagen? Därefter bör det också finnas en deadline för när ersättningen ska föras över till utföraren för att underlätta uppföljning osv.

5 Verksamhetsspecifika principer och regler

Utöver de mer generella områden en kommun bör ha fastslagit regler kring så behöver det tas ställning till mer verksamhetsspecifikt förfarande rörande ersättning.

5.1 Särskilt boende

Den vanligaste formen av prestationsersättning till särskilt boendeverksamhet är ersättning per belagt dygn. Utföraren får betalt för de dygn brukarna finns i verksamheten. Tyresö kommun har föreslagits anamma denna modell. Förslaget är att Tyresö skall ha en generell ersättningsnivå för såväl somatisk vård som för demensvård. För en utförare innebär detta att intäkterna starkt kommer påverkas av hur man räknar vad som är ett belagt dygn. En utförare kommer själv inte kunna säkerställa att kapaciteten nyttjas fullt ut, vilket medför att kommunen bör ha reglerat vad som skall gälla i ett antal scenarion.

Ersättning vid tom plats pga flytt eller dödsfall

Vid tom plats pga. att tidigare brukare avlidit eller flyttat. Om brukarna har egna hyreskontrakt i boendet, har dödsboet vanligen juridisk rätt att behålla lägenheten under minst 30 dagar. Flera kommuner i länet har regler som innebär att ordinarie ersättning utgår under 7-14 dagar efter dödsfall eller flytt. Därefter har några att ersättning helt upphör, medan andra ersätter utföraren halv dygnersättning resterande tid upp till 30 dagar. Det finns även exempel på kommuner som direkt ersätter med halv dygnersättning från dödsdagen och trettio dagar framåt. I nästan samtliga granskade kommuner upphör ovanstående ersättning om platsen beläggs av ny brukare.

Ersättning för tom plats vid sjukhusvistelse eller planerad frånvaro

När befintlig brukare är frånvarande pga längre planerad bortavaro eller sjukhusvistelse. Kommuner gör olika, men ett vanligt förfarande är att sjukhusvistelse eller längre planerad frånvaro ersätts med halv dygnsersättning. Vissa kommuner ersätter fullt de första sju dagarna för att därefter halvera dygnsersättningen. Några kommuner gör **endast** ett sk matavdrag från dygnsersättningen, dvs från ordinarie ersättning görs ett avdrag motsvarande kostnaden för mat. Motivering till detta är att övriga kostnader är svåra att påverka på kort sikt.

Ersättning för tom plats om myndigheten inte kan belägga

Hantering om en tom plats inte beläggs från myndigheten. Om utföraren har signalerat att det finns en tom plats tillgänglig, men myndighetensfunktionen inte direkt kan fylla platsen bör regler finnas för hur detta ekonomiskt skall hanteras. Det bör finnas ett regelverk som innebär att det finns ett incitament även för myndighetsfunktionen att effektivt använda ledig kapacitet. I några kommuner kan myndigheten "hålla" en tom plats mellan sju och 14 dagar innan de, om de fortsatt vill hålla platsen, får betala ersättning. Scenariot kan bli aktuellt om en individ som beviljats platsen inte vill/kan flytta in direkt. Det kan även resoneras kring om full eller reducerad ersättning skall utgå till utförare under en sådan period. Regelverket bör utformas på ett sådant sätt att eventuell överkapacitet inte döljs.

Ersättning vid parboende

En kommun bör tydliggöra vilka ekonomiska villkor som gäller för utförare vid ersättning för parboende om den ena parten inte har ett omvårdnadsbehov som motiverar till insatsen särskilt boende. Utföraren förväntas i dessa lägen inte ha kostnader kopplat till omvårdnad för personen i fråga, vilket bör återspeglas i en ev ersättning. Här kan man tänka sig att utföraren ska kompenseras för att detta rum inte kan nyttjas till en ordinarie brukare och samtidigt som en parboende också ibland kräver en del kringresurser från personalen.

Ersättning för kostnader vid vård i livets slutskede

Kostnader i verksamheten kopplat till vård i livets slutskede. Kalkyleras detta in i ordinarie ersättning bör den posten tydligt framgå. Innehåller ordinarie ersättning inte denna post, bör ställning tas till hur merkostnad skall täckas. I så fall bör ett regelverk tydliggöra i vilka situationer ersättning kan utgå samt vilken funktion i organisationen som avgör när ersättning är berättigat för vård i livets slutskede.

Försäljning av plats till annan kommun

Regler för utförare rörande försäljning av tom plats till annan kommun. De flesta kommuner tillåter inte sin egenregi att sälja en tom permanentplats till brukare från en annan kommun. Att låta utföraren sälja platser kan vara ett incitament och sätt att öka utförarens möjligheter att påverka sin beläggningsgrad, och därigenom sina intäkter. Det bör dock värderas i förhållande till risken att "blockera" permanentplatser den egna befolkningen kan vara i behov av. Om detta är aktuellt är prognosen framåt och tidshorisonten viktig. Exempelvis om tio platser har stått tomma under en längre tid och prognosen visar att dessa inte kommer behöva tas i anspråk inom en överskådlig framtid bör kanske möjligheten övervägas.

Permanentersättning eller korttidsersättning

Kommunen bör även reglera när en plats ersätts med permanent vårddygnsersättning och när korttidsersättning utgår. Särskilt viktigt är detta om kommunen vill ha ett flexibelt

nyttjande av befintliga boendeplatser. Skall bara de platser som definierats som korttidsplatser ha ersättning för korttidsvård, eller följer ersättningen beslutet?

5.2 Korttids-/växelvårdsplats

Den vanligaste formen av prestationsersättning för korttids/växelvårdsplatser är, precis som för permanent särskilt boende, ersättning per belagt dygn. Korttidsverksamheten är dock mer rörlig, och det är svårare för en utförare att själv säkra ett högt kapacitetsutnyttjande. Med detta i åtanke är regelverk kring vad en utförare själv får/kan göra för att öka belägningsgraden väsentligt. Det måste dock balanseras mot kommunens totala behov av korttidsplatser. Nedan beskrivna områden bedöms vara viktiga för Tyresö att ta ställning till om korttids/växelvårdsplatser skall ersättas utifrån belagt vårddygn.

Försäljning av platser

Kommunen bör ta ställning till och tydliggöra om utförarna inom egenregiverksamheten skall har rätt att sälja en korttidsplats till brukare från en annan kommun om ledig kapacitet finns. I åtminstone en av de granskade kommunerna har utföraren rätt att externt sälja platser som myndigheten inte kan fylla. Om så skall vara fallet bör formerna för detta regleras. Regler bör finnas kring hur lång tid en plats får stå tom utan ersättning från den egna kommunen, dvs hur länge kan myndigheten avvakta utan att ianspråka och betala för platsen. Vidare är det lämpligt att reglera hur länge en och samma externa brukare kan inneha en korttidsplats. I kommunexemplet ovan hade den kommunala utföraren rätt att sälja en korttidsplats i 14 dagar och vid behov förlänga vistelsen 14 dagar till en extern brukare. Därefter fick enheten inte sälja platsen till den brukaren längre.

Det finns även exempel på kommuner där myndigheten säljer "överkapacitet" till andra kommuner. Myndigheten förhandlar då pris med köpande kommun och erhåller intäkten. Myndigheten ersätter därefter utföraren enligt ordinarie vårddygnsersättning.

Avbokning av växelvårdsplats

Kommunen bör definiera hur ersättning skall hanteras om en planerad växelvårdplats avbokas. En utförare kommer ha olika förutsättningar att agera för att kompensera för intäktsbortfallet beroende på hur långt i förväg en avbokning sker. Avbokar den enskilde brukaren får inte heller myndigheten över situationen. Det finns exempel från andra verksamhetsområden då reglerna kring avbokning i första hand riktas mot brukaren, och inte reglerar ett förfarande mellan myndighet och utförare.

Målgrupp

Generellt kan sägas att det är lämpligt att all verksamhet som ersätts prestationsbaserat har definierat vilken målgrupp organisationen/enheten riktar sig till. Att ta ställning till vilken målgrupp en intern utförare av korttids-/växelvård inom äldreomsorgen bedöms dock vara av extra vikt för att undvika onödiga missförstånd inom kommunen. Då insatsen kan användas för att möta relativt skilda brukarbehov kan specifika enheters kompetensmix vara mer eller mindre lämpade att möta olika gruppers behov. Definierar kommunen vilken målgrupp verksamheten skall klara att omhänderta, men även om det finns en tydlig behovsbild verksamheten inte förväntas hantera, så bidrar det med säkerhet för såväl utförare som beställare. Diskussioner rörande om en enskild brukare "passar" i verksamheten eller inte undviks.

Hur länge kan en brukare ha en korttidsplats

Frågeställningen bedöms inte i första hand vara kopplad till behovet av regler kring prestationsersättning. Rör frågan extern brukare som i exemplet ovan, är den relevant utifrån

prestationsersättningens regelsystem. För interna brukare bör kommunen hantera den i annat sammanhang.

Lägen då utföraren kan säga nej till en brukare

Tyresö bör definiera i vilka situationer egenregins utförare har rätt att tacka nej eller stoppa en brukare från att komma till korttids-/växelvård. Rätten att säga nej bör definieras, dvs i vilka lägen och på vilka grunder kan verksamheten hindra att en anvisad brukare placeras i verksamheten. Det bör även framgå vilken funktion hos egenregin som har mandatet, samt finnas en dokumenterad struktur för hur utföraren skall agera för att rätten skall gälla.

Kommunen kan också överväga att ta fram en beskrivning av ett förfaringsätt där enheten kan ta emot en brukare de tidigare enligt ovan inte bedömt vara möjligt vid ordinarie ersättningsnivå (utöver vårddygnsersättningen). Ibland kan ett behov som ej kan hanteras i ordinarie verksamhet tillgodoses om resurser tillförs eller verksamheten på annat sätt hinner genomföra någon förändring. Hur detta förfarande skall gå till bör då vara reglerat i förväg.

Boende enligt LSS

Ersättning vid tom plats

Boendeverksamhet enligt LSS bedrivs vanligen i mindre organisatoriska enheter än i äldreomsorgen. Vårdbehovet brukare emellan kan ofta vara mer diversifierat. Det medför att verksamheten vanligen har svårare att snabbt matcha ett minskat behov av personal kopplat till att en ledig plats uppstår. Med detta sagt är det dock önskvärt att personalresursen i möjligaste mån speglar vårdbehovet i verksamheten. För att skapa ett incitament för det behöver kommunen fastställa hur ersättningen skall påverkas om en tom plats uppstår vid ett egenregiboende. Kommunerna som undersöks har samtliga någon form av ersättning vid tom plats. Nedan följer exempel från ett antal kommuner i länet;

Kommun 1

- Tomgångsersättningen är 75 procent av beviljad ersättningsnivå, från den dag platsen sägs upp fram till att en plats tas i anspråk, dock maximalt under 30 dagar.
- Minst 14 dagars tomgångsersättning utgår, det vill säga leverantören är garanterad 14 dagars ersättning.
- Tomgångsersättningen gäller även vid dödsfall. Dödsdagen räknas som uppsägningsdag.

Kommun 2

- Ej belagd plats ersätts med 75 procent av senast aktuell ersättning för platsen tills den åter är belagd, dock längst i 30 dygn. Om platsen inte är belagd efter 30 dygn erhålls alltså ingen ersättning för platsen. Vid frånvaro p.g.a. sjukhusvistelse gäller samma som ovan. Men om brukaren har behov av stöd från personal från boendet vid sjukhusvistelsen utgår full ersättning enligt den ersättningsnivå som betalas för brukaren.

Kommun 3

- Ingen ersättning utgår vid tom plats pga flytt eller dödsfall. Om brukaren är frånvarande pga semester eller sjukhusvistelse utgår ordinarie ersättning.
-

En ytterligare tänkbar lösning är att kommunen fastställer ett fast belopp som utgår vid tom plats under en bestämd tid.

HsL-insatser

Det är, som tidigare nämnts, väsentligt att det är tydligt för alla vad ersättningen avser att täcka. Vad gäller kommunens ansvar för HsL-insatser i LSS verksamhet så är det ett område där oklarheter har uppstått i andra kommuner. För att undvika detta bör Tyresö fastslå om HsL-insatserna skall finansieras via prestationsersättningen, och då kalkyleras in i den, eller om de tillhandahålls verksamheten på annat sätt.

Övriga områden där kommunen bör tydliggöra om det ingår i grunduppdraget

I boende enligt LSS har utföraren vanligen ansvaret för hela individens vardagsliv. Det innebär att utöver att tillse att den boendes behov av omvårdnad och tillsyn möts, skall verksamheten även säkra att brukaren har en meningsfull fritid samt stödja denne i att leva som andra. Majoriteten av de boende har vanligen någon form av daglig verksamhet. Ofta är transporter till och från daglig verksamhet ett område vars finansiering väcker frågor. Tyresö kommun bör definiera var i organisationen det ekonomiska ansvaret för dessa brukares resor skall vara, samt tillse att resurser för detta återfinns där ansvaret placeras.

Ett annat område där kommun bör tydliggöra vad som skall gälla är vid boendes ev semesterresa och om personal förväntas medfölja.

Ombedömning

Kommunen bör ta fram ett regelverk för de situationer då en brukare uppfattas ha ett annorlunda behov jämfört med den ersättningsnivå som gäller. Det bör framgå hur en utförare skall gå tillväga för att påtala ett förändrat resursbehov, samt vem hos utföraren som har mandat att företräda verksamheten. Det behöver även tas ställning till vilken funktion/roll i kommunen som avgör om ett påtalat behov av förändrad nivå de facto skall effektueras. Dvs var i organisationen finns rätten att besluta om förändrad ersättningsnivå för en brukare. Hela processen från att utföraren påkallar behov om förändrad nivåersättning till beslut bör vara känd och dokumenterad.

Brukare som inte bedöms omfattas av ordinarie ersättningsnivåer

Vårdtyngden hos de individuella brukarna inom LSS kan skilja högst väsentligt. Av detta skäl innehåller de flesta ersättningsmetoder flera olika ersättningsnivåer. I Tyresö har man valt ett system med fem nivåersättningar. Oavsett hur många nivåer ett system innehåller så kommer det alltid att uppstå ett fåtal ärenden där ersättningssystemet inte "matchar" den aktuella brukarens behov av resurser. För att undvika ett alltför komplicerat ersättningssystem rekommenderas därför att kommunen definierar regler för hur kommunen prövar om en enskild brukare skall anses tillhöra den kategori som inte "fångas upp" av nivåersättningssystemet. Vid de ersättningsnivåer som återfinns i olika kommuners "högsta nivå" så bedöms ca 96-98 procent av brukarkollektivet inrymmas inom systemen. Det innebär att det är ett väldigt litet antal brukare som kan bli aktuella för ersättning utanför ordinarie ersättningssystem. Vissa kommuner inrättar en + nivå ovanpå högsta nivån. Utmaningen i dessa fall blir ofta att denna + nivå tenderar att ersätta systemets högsta nivå. Ett femnivåsystem med en sådan lösning blir i realiteten ett sexnivåsystem – och behovet att hantera vissa unika brukare på annat sätt riskerar att kvarstå. Andra kommuner har istället bestämt att för de brukare vars behov av resurser går utanför nivåsystemet så regleras ersättningen individuellt. Ett sådant förfarande medför ett behov av att tydliggöra hur kommunen fastställer att en särskild brukare skall ha individuell hantering rörande ersättning. Regelverket bör även innefatta vilka funktioner i organisationen som har mandat att avgöra om en brukare skall ersättas utanför ordinarie nivåsystem.

Tillfällig vårdtyngdsförändring

Tyresö bör även ta ställning till hur organisationen ekonomiskt skall hantera ett tillfälligt utökat vårdbehov hos en brukare i LSS-boende. Vissa funktionsnedsättningar medför att brukarens behov av stöd och omvårdnad drastiskt kan förändras under en period, för att därefter återgå till en mer "ordinarie" nivå. Hur denna ev förändring i resursbehov skall hanteras kan, om det inte har uttalats, medföra utmaningar i organisationen. I flera kommuner förväntas utföraren hantera tillfälliga behovsförändringar inom ramen för erhållen ersättning.

Brukare som inte befinner sig i Daglig verksamhet

Som tidigare nämnts återfinns vanligen brukare i LSS bostäder i daglig verksamhet dagtid under veckorna. Om en brukare inte kan gå till sin dagliga verksamhet eller helt saknar sådan ökar behovet av resurser i boendeverksamheten. En kommun bör bestämma hur verksamheten hanterar dessa situationer. Någon/några kommuner har olika boendeersättning beroende på om brukaren har daglig verksamhet eller ej. Andra kommuner har en extra ersättning till boendet under tid då brukaren inte har eller kan vara i daglig verksamhet. Vissa kommuner reglerar inte förfarandet alls. Tyresö bör bestämma sig för hur denna fråga skall hanteras samt säkra att förfarandet är känt i alla delar av organisationen.